

Lausunto valtiovarainministeriölle

PITKÄAIKAISSÄÄSTÄMISEN VEROTUKSEN UUDISTAMINEN

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jolla pitkäaikaissäästämisen verotusta uudistettaisiin. Kuluttajavirasto esittää lausuntonaan seuraavaa.

Kuluttajavirasto pitää lähtökohtaisesti perusteltuna, että yksityishenkilöiden omaehtoista pitkäaikaissäästämistä kannustetaan myös verotuksellisin keinoin. Erityisesti väestön ikärakenteen muutokset tekevät tarpeelliseksi, että pidentyneen eläkeajan kasvaviin kustannuksiin on varauduttu eri tavoin. Yksityishenkilöiden omaehtoinen säästäminen on osa tätä varautumista.

Kuluttajaviraston käsityksen mukaan nykyisellä eläkesäästämisen verokannusteella on käytännössä hyvin suuri merkitys yksityishenkilöiden valitessa pitkäaikaissäästökohdetta. Kun verokannuste koskee nyt vain vakuutusmuotoista eläkesäästämistä, se on voimakkaasti ohjannut pitkäaikaissäästämistä yksityisten eläkevakuutusten ottamiseen siitä huolimatta, että vakuutusyhtiöiden näistä vakuutuksista perimät kulut ovat tehneet niistä säästäjälle kalliin vaihtoehdon. Tosiasiassa näyttää siltä, että pitkäaikaissäästötuotteiden tarjonnassa eläkevakuutuksiin liittyvien verotuksellisten etujen korostaminen on ollut turhankin voimakasta niin, että esimerkiksi asiaan olennaisesti liittyvä säästövarojen sidonnaisuus ja tiukat rajoitukset säästövarojen nostamiselle muutoin kuin eläkkeenä ovat sopimuksetekovaiheessa jääneet selvästi liian vähälle huomiolle. Tämä on aiheuttanut erityisesti yllättävissä elämäntilanteissa jopa kohtuuttomiksi koettuja yllätyksiä.

Nyt ehdotettu verokannusteen laajentaminen vakuutusmuotoisesta eläkesäästämisestä muihinkin sidotun pitkäaikaissäästämisen muotoihin toisi pitkäaikaissäästämiseen lisää kilpailua ja olettavasti laskisi säästämispalveluista perittäviä kuluja. Säästöajan pitkäaikaisuuden vuoksi näillä kuluilla on lopullisen säästö määrän kertymisen kannalta säästäjälle varsin suuri taloudellinen merkitys. Myös säästäjälle ehdotettu mahdollisuus vaihtaa säästettyjen varojen sijoitus pitkäaikaissäästämistuotteesta toiseen lisäisi kilpailua säästötuotemarkkinoilla ja todennäköisesti myös laskisi säästöpalveluiden hintoja. On myös tärkeää, että säästäjä ei sidotussa säästämisessäkään jäisi enää kerran tekemänsä valinnan vangiksi vaan voisi aina uudelleen kilpailuttaa palveluntarjoajat ja lopettaa epätyytyttäväksi osoittautuneen palvelun käytön luopumatta aloittamastaan säästämishankkeesta. Palveluntarjoajien olisi hinnan ohella kiinnitettävä entistä enemmän huomiota myös palveluidensa laatutasoon koko sopimusajan. Kuluttajavirasto kannattaa näitä pitkäaikaissäästämisen kilpailua lisääviä ehdotuksia.

Ehdotus on nyt sidottu voimakkaasti vain eläkesäästämiseen. Verokannusteen saisi vain säästötuotteelle, jonka säästösumman säästäjä saisi nostaa vasta saavutettuaan työeläkelain mukaisen eläkeikänsä ja säästövarojen takaisinmaksuajan vähimmäiskesto olisi ehdotuksen mukaan 10 vuotta. Muiltakin osin esitys on laadittu nimenomaan yleisten eläkepoliittisten linjausten pohjalta. Ennen työeläkelain mukaista eläkeikää verokannusteiset säästövarat saisi nostaa vain varoihin oikeutetun vähintään vuoden kestäneen työttömyyden tai pysyvän työkyvyttömyyden tai osatyökyvyttömyyden, puolison kuoleman tai avioeron perusteella. Nämä nostorajoitukset olisivat samat kuin nykyisissäkin verokannusteisissa eläkevakuutuksissa.

Taloudellisen taantuman myötä lisääntynyt työttömyys on kohdannut entistä useammin myös verokannusteisia yksilöllisiä eläkevakuutuksia ottaneita. Nyt monet heistä pitävät kohtuuttomana vaatimusta, että omaa eläkettä varten säästettyjä varoja ei voi saada käyttöönsä ennen kuin vasta

vuoden kestäneen työttömyysjakson jälkeen, vaikka tarve säästövarojen käyttöön jo tätä ajankohtaa aiemmin olisi hyvinkin rinnastettavissa eläkeajan tarpeisiin. Lisävarojen saaminen tässä vaiheessa käyttöön voisi auttaa selviämään lama-ajasta pienemmin haitoin. Kun asiaa koskevaa lakia nyt joka tapauksessa muutetaan, myös työttömyysehtoa ennaaikaisena nostoperusteena olisi mahdollista tarkastella uudelleen.

Kuluttajavirasto esittää myös harkittavaksi, että verokannusteisessa pitkäaikaissäätämässä työeläkelain mukaisen eläkeiän saavuttamiseen säästövarojen takaisinmaksun mahdollistavana perusteena rinnastettaisiin myös sairastuminen vakavaan sairauteen tai että vakava sairaus olisi myös laissa mainittu peruste, jolla säästö määrä voitaisiin nostaa ennen työeläkelain mukaista eläkeikää. Säästäjän kannalta tarve lisävaroille on näissä tilanteissa pitkälle samanlainen kuin eläkevaiheessa ja olisi inhimilliseltä kannalta hyvinkin perusteltua. Kun lakiehdotuksessa muutenkin lähdetään nyt siitä, että verokannusteet olisi syytä nykyistä tarkemmin suunnata nimenomaan vain säästäjän henkilökohtaisia tarpeita palvelemaan säästämiseen, mahdollisuus käyttää säästövarat säästäjän oman vakavan sairauden hoitamiseen olisi linjassa tämän ajattelutavan kanssa. Myöskään yhteiskunnan varojen käytön kannalta ei ole olennaista eroa sillä, käyttääkö säästäjä omat varansa vakavan sairauden hoitoon ennen eläkeiän saavuttamista vai vasta sen saavutettuaan. Vakavan sairauden tehokas hoitaminen myös sairastuneen omia varoja käyttäen voi myös osaltaan mahdollistaa sen eläkepoliittisen toiveen toteutumisen, että henkilö tehokkaan hoidon ansiosta jatkaaakin työelämässä pidempään kuin vain lakisääteiseen työeläkeikänsä.

Muilta osin Kuluttajavirasto ei ota esityksen ehdotuksiin kantaa.